

Yeni bir demokrasi: Olanak!

HASAN BÜLENT
KAHRAMAN

Türkiye'nin demokrasi konusunda yaşadığı en önemli sorun, varolan söylemin ve sistemin içinden konuşmasıdır. Bu, demokrasiyi yenileme olanağı

vermeyen, onu kendi üstüne kapatan bir yaklaşımdır. Oysa önemli olan, onu açacak bir üst söylemin geliştirilmesi, seçeneklerin sunulmasıdır.

Geçtiğimiz hafta sonu Dünya Yerel Yönetim ve Demokrasi Akademisi'nin (WALD) düzenlediği, bilim insanlarının, hukukçuların ve aydınların katıldığı bir toplantıda iki gün süreyle demokrasinin sorunları üstünde tartışıldı. Ortaya gelen her şeyi aktarmak olanağı bulunmadığından `sonuç' olabilecek birkaç noktanın altı çizilebilir. O da kişinin kendi özelliğinin prizmasından yansıyan bir yaklaşım olacaktır.

1. Temsili demokrasinin hemen tüm dünyada bir kriz yaşadığı hususunda ortak bir kanı vardır. Bu, kendisini devlet, siyaset ve yurttaş bağlamlarında göstermektedir. Her alan, küreselleşmenin getirdiği yeni tanımlara ve araçlara gereksinim duymaktadır. Özellikle ulus devlet ve ona bağlı yurttaşlık kavramlarının çözülmekte oluşu, demokrasinin krizini ağırlaştırmaktadır. `Yerellik' kavramının ortadan kalkması bu süreci etkilemektedir. Kriz temsilden katılıma giden bir anlayışla çözülebilir gibi görünse de yerleşik yapıların buna ayak uyduramamasından kaynaklanan ikinci bir sorun düzeyinden söz açılabilir.

2. Bu noktada krizin Türkiye ölçeğinde mi yoksa dünya ölçeğinde mi algılanması gerektiği konusunda bir tartışma vardır. Kimi kesimler sorunun neredeyse dünyadan bağımsız bir biçimde Türkiye'yle ilişkilendirilmesi gerektiğini söylemektedir, ama bellidir ki Türkiye kendi özgül koşullarının yanı sıra dünyada yaşananlardan etkilenmektedir ve bu perspektifi kaybederek bir yere varması olanaksızdır. Ayrıca, içine kapanan bir Türkiye eksikli yaşadığı demokrasiyi daha da sorunlu bir hale getirecektir.

2. Demokrasinin bizatihi kendisinin yaşadığı içsel bir sıkıntıdan söz açılabilir. Çünkü, demokrasi hem kendisini açıklayabilecek bir sistem değildir hem de zaman içinde egemen bir söylem olmaya başlamıştır. Bu, demokrasinin bir insan modeli yaratması çabasıyla eş anlamlıdır. Demokrasiyi benimsemiş ulus devletler bu kimliklerin belirlenmesinde ağırlıklı roller oynamışlardır. Sonuç olarak demokrasi kimlik, farklılık, öteki gibi olguları dışlamış ve daha birörnek (homojen) bir yurttaşlar topluluğunu yaratmanın ve yönetmenin yöntemi olmuştur. Oysa günümüzde farklar öne çıkmaktadır. Uzlaşma rejimi olduğu düşünülen demokrasi çatışmacı (agonizmacı) yapısıyla da öne çıkmaktadır. Bu durumda yeni bir toplum sözleşmesi içinde demokrasinin azınlıklar, ezilenler, dışlananlar açısından bakılarak yeniden tanımlanması zorunludur. Bu da demokrasiyi hakim söylemle değil, o kesimin söylemiyle ele almanın gerekliliğini işaret etmektedir.

3. Artık bir tek demokrasiden söz açılması olanaksızdır. O, yukarıda değinilen birörnekleştirici sürecin bir sonucuydu. Oysa günümüzde, belki de hiç denenmemiş bir şey ortaya konulmalı ve özneleri, bireyleri belirleyen `bir demokrasi' anlayışından öznelerin, bireylerin belirlediği `birçok demokrasiler' anlayışına geçilmelidir. Bu, demokrasinin üç temel üstünde yeniden tanımlanmasını ve sosyal mühendislik mantığından uzak bir biçimde kurulmasını gerektirecektir. Bunlar, demokrasinin birbirini belirleyen aşamalardan oluşmuş, gidimli (discursive) `mutlak'lara dayalı bir süreç olmaktan çıkarılmasını ve varolan - yaşanan olgulara (fenomen) dayalı bir hale getirilmesini zorunlu kılmaktadır. Demokrasinin varoluşla (egzistans) ilişkisini vurgulamaktadır ve nihayet demokrasinin bir etik - erdem temeli üstünde yükselmesini sağlamaktadır. Bugün, bireyin, kendisi, toplum ve evrenle yaşadığı sorunları kavramayan bir demokrasi anlayışının fazla yaşamasına olanak yoktur.

4. Böyle bir modelin oluşturulması kolay değildir ama gene de kimi adımlar atılmıştır. Bunların başında da yerleşik yönetimler ve onların mutlakiyetçi, dışlayıcı tutumlarını aşan, katılımı, yatay örgütlenmeleri öngören yönetişimler (governance) gelmektedir. Bu, seçim - parlamento sisteminin bir seçeneği olurken ve merkezi yönetime karşı yerel yönetim modeline ağırlık verirken, demokrasinin bir yasa değil, hukuk düzeni olması gerektiğinin de altını çizmektedir. Böyle bir demokrasi artık araçsal-yönetsel olmayacaktır. Kimlik, bireylik, özne ve sivillik kavramlarıyla belirlenen kültürel bir demokrasi olacaktır.

Tartışılması gereken, iç çıkamazlar değil, bunlardır.